

Мамай Юлія – Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури. – Житомир: Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – Випуск дванадцятий. Частина II. – С. 20-23.

Активізація пізнавальної діяльності восьмикласників у процесі вивчення синтаксичних одиниць (просте односкладне речення)

На сучасному етапі розвитку освіти пріоритетними визнаються принципи гуманізації, співпраці вчителя та учня, креативності, гнучкості, динамічності, що реалізуються в мовній підготовці за допомогою сучасних методів і технологій, спрямованих на формування вмінь та навичок комунікативно виправдано оволодіти засобами мови в різних життєвих ситуаціях. Актуальність комунікативного аспекту мовної освіти зумовлюється передовсім суспільними потребами: без належного розвитку навичок ефективного спілкування неможливе повноцінне функціонування різних складників суспільної інфраструктури.

Ф. Бацевич звертає увагу на те, що комунікативна компетентність перебуває на найвищому щаблі ієрархії основних типів компетенцій людини, оскільки поєднує в собі всі інші – мовну, предметну, культурну. То ж формування комунікативної компетентності – основна мета мовного навчання [1; с.126].

Концептуальні засади комунікативної методики навчання української мови розробили О. Горошкіна, А. Нікітіна, М. Пентилюк. Хоч у розв'язанні цієї проблеми є чимало теоретико-практичних досягнень, усе ж залишається недостатньо з'ясованим питання розроблення цілісної системи методів розвитку комунікативних здібностей учнів, ефективних технологій формування навичок спілкування [2; с.8].

При вивченні мови потрібно звернути увагу й на те, щоб мовлення і мислення розвивались у нерозривній єдності [3; с. 65]. У процесі вивчення односкладних речень цього можна досягти за допомогою:

- 1) запровадження актуального членування речення;
- 2) визначення комунікативного навантаження членів речення;
- 3) побудова речень відповідно до певного комунікативного завдання;
- 4) створення контексту з певним комунікативним завданням.

Для цього потрібно запроваджувати актуальне (смісловне) членування речень, визначати комунікативне навантаження членів речення, будувати речення відповідно до певного

комунікативного завдання, створювати контекст з певними комунікативними завданнями.

Під час проведення експерименту учням восьмих класів було запропоновано ряд вправ, спрямованих на формування синтаксичних та комунікативних умінь, а саме:

I. Синтаксичні вміння:

- актуально членувати речення;
- встановлювати порядок слів;
- визначати синтаксичну роль членів речення;
- формувати порядок слів і визначати їх роль у створенні речення;
- визначати роль інтонації у побудові речення.

II. Комунікативні вміння:

- знаходити «тему» («дане») і «рему» («нове») у висловлюванні;
- визначати фразовий наголос;
- знаходити слова, що несуть комунікативне навантаження;
- відтворювати контекст з поданими елементами речення;
- визначати комунікативне завдання речення;
- створювати усне і письмове висловлювання.

Означено-особові:

Завдання 1. Випишіть спочатку двоскладні, а потім односкладні речення. Підкресліть у них головні члени. Поясніть однокласникам, чим відрізняються односкладні речення від двоскладних.

1. В кімнаті враз стало затишніше (О. Донченко).
2. Про добре діло говори сміло (Народна творчість).
3. Надія довго милувалася фантастичними візерунками паперових завісок на вікнах (Яків Ваш).
4. Олена Теліга стоятиме на своїм високім кам'янистім верху як провідний маяк (Д. Донцов).
5. Зі степу пахне житом, стернею (Г. Тютюнник).

Неозначено-особові:

Завдання 2. Спишіть спочатку означено-особові, а потім неозначено-особові речення. Поясніть різницю між ними. Підготуйте розповідь про ці типи простого односкладного речення на засідання мовного гуртка.

1. Клин клином вибивають, а правду правдою шукають (Народна творчість).
2. Не шуміть, сади, в цвіту (В. Сосюра).
3. Після вечері зразу ж лягати спати (О. Довженко).
4. Від чужої кулі, під загрози, може, десь поляжу у бою (А. Малишко).
5. За що, не знаю, називають хатину в гаї тихим раєм (Т. Шевченко).

Як свідчать результати проведеної роботи, учні експериментальних класів, які працювали за розробленою методикою, краще виконували контрольні завдання. У цих роботах траплялось набагато менше помилок. Учні частіше застосовували творчий підхід до поданого матеріалу, виявляли інтерес до виконання завдань, краще формулювали власні висловлювання на різні теми в усній та письмовій формах.

Отже, використання комунікативних завдань відіграє важливу роль у процесі формування синтаксичних умінь, підвищує комунікативну діяльність учнів на уроці. І тому їх слід використовувати під час вивчення простих односкладних речень та синтаксису загалом.

Пропоноване науково-практичне дослідження не вичерпує аналізу поставленої проблеми. У подальшому слід звернути більше уваги на вивчення окремих видів односкладних речень, поглибити комунікативний аспект їх засвоєння на складніших прикладах, що може бути темою нового дослідження.

Використана література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. Бацевич. – Київ : ВЦ «Академія», 2004. – 344 с.
2. Кучерук О. Дидактичні технології комунікативного розвитку школярів // Дивослово. – 2009. – №4. – С. 8-12.
3. Психологія навчання / За ред. Б. Ф. Баєва. – Київ : Радянська школа, 1972. – 136 с.